

"Kim hardal tanesi kadar imana sahipse cennete gidecektir." hadisindeki "hardal tanesi"nden maksat nedir? Üstadımız bu konu hakkında izahatta bulunmuş mudur?

Hardal tanesinden maksat, imanın kuvvet ve zaaf derecesidir. İmanın kuvvet ve zaaf noktasından sınırsız makam ve dereceleri vardır. Mesela Hazreti Ebu Bekir (ra)'in iman kuvveti ile avam bir müminin iman kuvveti arasında dağlar kadar fark vardır.

Lakin imanın sahihliği ve bütünlüğü, ikisinde de müsavi ve eşittir. Yani avam bir Müminin imanının zayıf ve çelimsiz olması, batıl ve yanlış olduğu anlamına gelmez. İman kuvvet ve zayıflık yönünden en alt ve en zayıf bir mevkide de olsa sahih ve geçerlidir. İman geçerli ve sahih olma noktasından şeriata uygun olmak şartı ile herkeste eşittir. Eşit olmayan nokta imanın kuvvet ve zaaflığıdır ki bu fark cennette makam ve mevki olarak yansıyacaktır. Yani imanı kuvvetli olan birisinin cennetteki mevkisi yüksek olurken, imanı zayıf olan birisinin cennetteki mevkisi zayıf olacaktır.

Peygamber Efendimiz (asv) "**hardal**" tabiri ile şeriata uygun olan en zayıf ve çelimsiz bir iman da olsa eninde sonunda cennete girer, diyerek bu hakikate işaret buyuruyor. Batıl Mutezile mezhebinin iddia ettiği gibi imanın sahih olması bütün emir ve yasaklara tam uymak ile mümkündür, tezi yanlıştır. İşte Peygamber Efendimiz (asv) bu noktaya işaret ediyor.

Üstad Hazretleri bu hakikate şu şekilde işaret ediyor:

"İkinci şık ki, 'Günah-ı kebireyi işleyen nasıl mü'min kalabilir?' diye suallerine cevap ise:"

"Evvelâ, sabık işaretlerde onların hatası kat'î bir surette anlaşılmıştır ki, tekrara hâcet kalmamıştır. Saniyen, nefs-i insaniye, muaccel ve hazır bir dirhem lezzeti, müeccel, gaip bir batman lezzete tercih ettiği gibi, hazır bir tokat korkusundan, ileride bir sene azaptan daha ziyade çekinir."

"Hem insanda hissiyat galip olsa, aklın muhakemesini dinlemez. Heves ve vehmi hükmedip, en az ve ehemmiyetsiz bir lezzet-i hazırı ilerde gayet büyük bir mükâfâta tercih eder. Ve az bir hazır sıkıntıdan, ileride büyük bir azâb-ı müeccelden ziyade çekinir. Çünkü tevehhüm ve heves ve his, ileriye görmüyor, belki inkâr ediyorlar. Nefis dahi yardım etse, mahall-i iman olan kalb ve akıl susarlar, mağlûp oluyorlar. Şu halde, kebâiri işlemek imansızlıktan

---

gelmiyor, belki his ve hevesin ve vehmin galebesiyle akıl ve kalbin mağlûbiyetinden ileri gelir."

"Hem sabık işaretlerde anlaşıldığı gibi, fenalık ve hevesat yolu, tahribat olduğu için, gayet kolaydır. Şeytan-ı ins ve cinnî, çabuk insanları o yola sevk ediyor. Gayet câyı hayret bir haldir ki, âlem-i bekanın *-nass-ı hadisle-* sinek kanadı kadar bir nuru, ebedî olduğu için, bir insanın müddet-i ömründe dünyadan aldığı lezzet ve nimete mukabil geldiği halde, bazı biçare insanlar, bir sinek kanadı kadar bu fâni dünyanın lezzetini, o bâki âlemin bu fâni dünyasına değer lezzetlerine tercih edip şeytanın arkasında gider."

"İşte bu sırlar içindir ki, Kur'ân-ı Hakîm, mü'minleri pek çok tekrar ve ısrar ile, tehdit ve teşvik ile, gûnahtan zecir ve hayra sevk ediyor."(1)

(1) bk. [Lem'alar, On Üçüncü Lem'a](#)